

Խօրան մը տամ’ քեզի, թէ որ անով
գոհ չըլլաս՝ զիս այսուհետեւ բարեկամի
տեղ մի՛ դներ: Կենացդ պատրոյգը քիչ
է, հարստութեան եղ շատ մի՛ փնտը-
ռեր. վասն զի լցո տալու տեղ՝ կը հա-
լիս: Մի՛ վստահիր ամենեին աշխարհքիս
յաջողութեանը, վասն զի միշտ կարա-
պետ է ձախորդութեան: Խենթութիւն
ըրիր, դժուարին լերան մը վրայ սկսար
ելլել. ինծի կ'երենայ որ խելացութիւն
կ'ընես ետ դառնալ. վասն զի ան ատեն
ամենքը կ'ըսեն որ կինկիննատոսը ին-
յաւ, չեն ըսեր որ ինկաւ: Կը լմընցընեմ
թուղթս, աղէկ դիտէ ըսելիքս. անի-
ծած ըլլայ ատ դործքը՝ որուն ձեռք
զարկիր, որուն ետևէ եղողները աղքատ
կ'ապրին՝ որ հարուստ մեռնին: Փաւս-
տինաս բարե կ'ընէ քեզի. քիչ վիշտ
չեղաւ իրեն քու վաճառականութեան
ձեռք զարնելդ, ու կապուայի մէջ խա-
նութ բանալդ: Զի մը կը զրկեմ քեզի՝
որ հեծնիս, Տրիպոլսի եղէդ՝ քեզի գա-
ւազան. մատնի մին ալ մեծագին, ու Ա-
զեքսանդրիա շինած երախակալ մը.
ասոնք չեմ զրկեր կարօտութիւն ունե-
նալուդ համար, այլ տալու բարի սովո-
րութիւնս չկորսնցընելու համար: Պամ-
փիլիա հօրաքոյրդ՝ իմ դրացիս մեռաւ.
կրնամ ըսել որ շատոնց չոռմայ մէջ
մեռած չէր կնիկ մը՝ որ ասանկ անուն
թողու. վասն զի թշնամիները իրարու-
հետ կը հաշտեցընէր, աղքատներուն
կ'օգնէր, աքսորելոց այցելութիւն կ'ը-
նէր, թշնամի մը չունէր, բարեկամշատ
ունէր. լսեցի ալ որ բոլոր մեհեաննե-
րուն լոյսն իրմէն էր: Պրեսիլլա հօրա-
քրոջդ աղջիկը աղէկ է, թէ և իր մօրը
մահուան վրայ շատ տիսուր. իրաւունք
ալ ունի, վասն զի մինակ այն ցաւե-
րուն՝ որ մայրերը զաւակ բերելու հա-
մար կը քաշեն, արիւն արցունք ալ որ
թափէինք՝ չէինք կրնար հատուցում
ընել: Դիք պահապան ըլլան քեզի. ու
զքեզ ալ, զիս ալ, Փաւստինաս ալ ա-
մեն զժբաղդութենէ պահեն: — Մար-
կոս ’ի Մոնթէ՛լիոյ իր ձեռքովը կը
դրէ:

Ս Ա Ր Դ Ք

(Տես Երես 410)

ԳԻՐՔ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՑ ԲԱՆՔ

ԲԱՆԵՄՏԱՐԿԵԱԼ ԱԱՐԴ ՄԻ.

Ա

ՅԵՍ ցերեկի ոգեսպառ վաստակոց՝
իրը մխիթար և սփոփիչ կը մատչի գի-
շերային մեռելակերպ դանդաղութեան
հանգստութիւնը:

Խորին և անշունչ լուութիւն, որ այն-
պէս մը կ'երեցնէ, ինչպէս թէ տուըն-
յեան կենսատու ջահը անհետանալով՝
ամենայն շունչ, ամեն էութիւն՝ հետը
անցուցեր տարեր է:

Թէպէտ անզգայ մոռացութեան մէջ
կ'երենան չնչաւոր շարժուն էակը, զեռ-
ևս զօրութեան մը ներգործութեան են-
թակայ են. զօրութիւն զրգուեալ ջղաց,
որ առանց իրենց մեռելակերպ դան-
դաղութիւնը այլայլելու, զիրենք կ'առ-
նու կը յածեցնէ երկինք ու երկիր: Կը
յածի մարդ այն երանելեաց աշխարհ-
քը, այն երազոց ընդարձակ ասպարէ-
զը, որ լի է ցնորական զրօսանքներով:

Թողունք որ զբօսնու այս կենաց
պատկերով, մինչև զգայարանաց ակն-
արկութիւն մը թմրութիւնը ցրուէ.
Երազական զրօսանքը այն ատեն իրը
շամանդաղ պիտոր ցնդի:

Բ

Բայց այս լուութեան ժամը ընու-
թիւնը իր գիշերային զուարճութեանց
կը գործածէ: Երկարածիզ զանդաղու-
թիւնէ կը խորշի՝ ինչպէս ձանձրալի
միակերպութենէ: Ուստի և բաժնած է
իր զրօսանաց առարկաները. են որ ցո-
րեկը զինքը կը զրօսեցնեն, և են որ զի-
շերը:

Հանգիստը ամէն չնշաւորաց էապէս կարևոր ըլլալով, այն չնշողը որ ցորե- կուան ծանրութեամբը կը ստառապի, գիշերային անգործութեամբ սպառած ուժը վերստին կը ստանայ. և այն էակը որ գիշերային միակերպութիւնը կոտ- րելու որոշեալ են իրենց գործունեայ աշխուժութեամբը, ցորեկը անշարժ կը դադարին:

Եւ տնկականք իսկ այս օրինաց կը հպատակին, ըստ որում գործարանա- ւոր էակը: Իրենց սակաւազուարճ բը- նութիւնը անհամբերութեամբ արեւուն ակնարկութեանը կը սպասէ:

Հազիւ թէ արեգը իրենց ակնարկէ, իսկոյն տերեւնին կ'ընդարձակեն, բա- ժակնին անյագ կը բանան որ չնշեն կե- նաց աղբիւրէն: Սակաւատն սփոփանք:

Հազիւ թէ չնշել կը սկսին, հազիւ թէ կենաց վայելը իրենց էութիւնը կը թափանցէ, և ահա ամփոփելու, հանդիսատ մոնելու հրաման կ'առնուն:

Հլու հպատակը, որոնց հնազանդու- թեան պարկեշտ ընթացքէն՝ բուսական բնական ժամանակը կը յառաջագայի:

Երեսյթ զբօսանաց հետաքնին դի- տողի մը, որ նորօրինակ զուարծութեան ախորժ կը զգայ, դիտելով ինչպէս այն համեստ բուսականք մէկմէկու ետենէ արեւուն անցքը խայտալով կը բարեեն, և անմիջապէս ինչպէս անոր ակնար- կութեանը հպատակելով՝ պարկեշտա- բար կ'ամփոփուին:

Բայց հազիւ թէ արեց կ'անհետա- նայ և մութը կը կոխէ, և ամենայն աղմկալից ձայն կը դադրի, լուսինը՝ զրեթէ լրացեալ իբր լուսազգեստ հարս մը հորիզոնէն կը բարձրանայ, որուն երեւելուն կը սպասէ կարծես թէ գիշե- րային բուսականը, որ բաժակը անոր փայլից ցողին բանալով՝ արշաւանքը ողջունէ:

Մերձեցիր որ զգաս անոր լուելեայն գոհութիւնը:

Ահա իբր բուրվառ անուշաբոյր իր էութեան երախայրիքը զէպ 'ի անոր կ'արձակէ, ուստի կ'ելլէ առ այն՝ որ- մէ ամենայն կը բղխէ:

Նշան աւետաւոր, որուն անուշահոտ ձայնին կը հնազանդի գիշերային շար- ժուն էակն ալ, ու կը փութայ անոր անշարժ միայնութիւնը միախթարելու:

Գեղեցիկ օրինացներդաշնակութիւն, որ գիշեր ու ցորեկ առ հասարակ և այ- լապէս զուարծութեամբը կը լիացնեն:

¶

Աշնանային զովութիւնը գիշերուան երկնից յստակ պայծառութիւն մը կու տայ, որուն զուարժ փայլունութիւնը ախորժելի երեսյթ մը կը սփռէ ստուե- րացեալ առարկայից վրայ: Այսպիսի գիշերուան մը (1862) գեղեցկութեանց հանդիսատես եղեր էի. բայց բազմա- տանջ ցորեկուան մը աշխատութիւնը զիս 'ի հանգիստ կը հրաւիրէր:

Լուելեայն՝ ընթացքս զէպ 'ի սենեակս կ'ուղղէի, երբ լուսաւորեալ սրահէ մը անցնելով՝ ճերմակ որմին վրայ սեա- դէմ շարժուն էակ մը նշմարեցի:

Արդէն խոնջ մարմինս թմրութեան կ'իյնար, և անսանկ մը կ'երեւնար ինծի, ինչպէս թէ ամենայն շարժուն շնչաւոր՝ անշարժութեամբ կը լոէր:

Սուտ պատրանք:

Այն սեադէմ էակին վրայ ուշադրու- թիւնս արթնցաւ. մօտեցայ զգուշու- թեամբ որ այն էակին ինչ ըլլալը տես- նեմ: կը վախնայի չըլլայ թէ մերձաւո- րութիւնս զինքը խրտեցնէ. ուստի և ամենայն զգուշութեամբ կարճատես աչքս մերձեցուցի այնշապէ՝ որչափ կա- րող էի աղէկ տեսնել:

Զգաց արդեզք էակը. հասկըցաւ որ մերձեցողը թշնամի մը չէր. իրականը չեմ դիտեր: Սակայն այս ստոյգ է որ առանց փախստեան շարժմունք մը ը- նելու՝ թաթիկները ամփոփելով՝ ան- շարժ կեցաւ: Անսանկ մը կ'երեւնար որ զիս կը դիտէր. և վարանեալ մտօք ինքն- իրեն կը հարցնէր. « Է՞, չէ արդեզք թշնամի մը »: Այդ տարակուսանաց զգուշութիւնը բնական է ամեն էակի. հազիւ թէ խիթալի էակ մը դիմացը ներկայանայ, իսկոյն նոյն այս հարցու-

մը ինքնիրեն կ'ընէ . և աչքը անոր վրայ տնկած՝ շարժմունքները կը դիտէ , որ եթէ կասկածելի հարուած մը գուշակէ , կարող ըլլայ ժամանակին դարմանը տանելու :

Այսպէս իմ էակս ալ . տարակուսանաց դիտողութեան մէջ կեցաւ անշարժ , և ինծի ժամանակ տուաւ զինքը դիտելու :

Դիտեցի , տեսայ սարդ մը սեադէմ , վայրենի երևոյթով , երկայնաբազուկ , բազմոտանի , անգլուխ կամ թէ բոլորովին զլուխ և որովայն , խոշոր՝ որչափ հարիւրողամեղը : Փոխադարձարար մէկ-զմէկ կը դիտէինք . բայց ինչ տարբեր զգացմանց թարգման էր սրտերնիս . իմ զննութեանս դիտմունքը հետաքըրքրութեան մը յագուրդ տալն էր . բայց անորը՝ ով կրնայ զուրցել ինչ ահուդողով պատած էր :

Դ

Դիտելու զրօսանքը բաւական չսեպեցի . նոր մտածութիւն մը միտքս ինկաւ . կրնայի զայն մասնաւոր զրօսանք մը ընել ինծի . կրնայի երկայն երկայն և առանձին դիտողութեամբ անոր բընաւորութիւնն ու կեանքը դիտել . կը բնար աղէկ զրօսանք մը ըլլալ ինծի քըննելը . թէ ինչու համար զիշերային հանդիտար արհամարհելով՝ մթին մէջ ատանդական թափառելու ելեր էր :

Այդ մտածութիւնը ախորժելի կուգար ինծի . բայց ինչպէս կրնայի անանկ վայրենի էակ մը ձեռք բերել , որուն երևոյթը միայն խորշումն կը բերէ , և որուն թոյնին և զնասիչ հակամիտութեանցը վրայօք , կերպ կերպ երկեւղալի պատմութիւններ կարդացեր էի :

Գաւաթ մը՝ մէկ հատիկ ապահով միջոց մըն էր . բայց այն ալ հեռու տեղ փնտառելու էր . կը վախնայի չըլլայ թէ հեռացած ժամանակս այն սեամորթարարածը միւս կողմէն թաթիկներուն արագութեանը ինքզինքը յանձնէր : Զայն կորանցնելու մտածութիւնը ինձ

ծանր կու գար և սիրտս թեթև մը կը նետէր :

Բայց ճար չկար . հարկ էր վերջապէս աճապարել գաւաթը բերելու . բարերադաբար անձնամատոյց պահապան մը ինծի թիկունք հասաւ անոր շարժմանց դիտող ըլլալու :

Գնացի , մանաւանդ թէ թռայ . և երբ գաւաթիկով գարձայ՝ ուրախութեամբ տեսայ որ սարդը տեղէն չէր շարժած :

Գաւաթիկով ծածկեցի և անոր շրթունքը պատին վրայէն քափսելով՝ թեթև մը թաթերուն դպայ :

Այն չօշափման զգացմանը խեղճին էութիւնը զլսովին խոռվեցաւ . թաթիկները թուլացան , ինկաւ ողջոյն ծանրութեամբը գաւաթիկին մէջ . մեռածի դիակ մըն է կ'ըսէիր :

Սուտ խարէութիւն . քանի մը մանրերկրորդ տեսեց այն դիակի երևոյթը : Շարժեցաւ յանկարծակի . բազուկները երկնցուց , սկսաւ քալել , սկսաւ շտապաւ շարժիլ . խիթալի փորձանքէ մը անձը ճողովրելու հնարքը գտնալ կ'աշխատէր . ծակ մը , անցք մը կը փնտուէր՝ ուսկից ելէ փախչի :

Մնօգուտ ջանք . սպիտակ թուղթ մը՝ պատշաճապէս գաւաթիկին շրթունքները չօշափելով՝ ամենայն անցք արգիլած էր : Բայց որովհետեւ ամեն դին թափանցիկ կը տեսնէր , կը յարձկէր դէպ 'ի գաւաթիկին կողերը , յուսալով ելլալ անցնիլ երթալ :

Անշուշտ իր պզտի մտածութեանը մէջ այն ամփոփ ասպարէզը կախարդական թակարդ մը կ'երենար . կը տեսնէր միջոց ընդարձակ . դէպ այն կ'արշաւէր . այլ գաւաթիկին թափանցիկ կողերը՝ իբր անձանօթ զօրութիւն մը՝ զինքը մի և նոյն միջոցի մէջ արգելական կը բռնէին :

Ո՛չափ զիղջ զգաց արդեօք այն վայրկեանը իր բոյնը թողուցած ըլլալուն : Իր տիրադէմ կերպարանքին վրայ կարծես թէ նոյնը կը կարդայի . կարծես թէ կ'անիծէր այն ժամանակը՝ որ անխորհգաբար դիպուածական զբուանաց հետամուտ ըլլալու ելեր էր :

Անոր տագնապը տեսնելով՝ չկրցայ վշտակցութիւնս բռնել: — «Մի վախ նար, ըսի, էակ յողդողդ քեզի վնաս մը չեմ հասցներ. մանաւանդ թէ քեզի ընկեր կ'ըլլամ ու բարեկամ: Հանդիստ հանդարտէ. կերակրիկդ ժամանակին կը հասնի. ալ մի վախնար անօթութեան տառապանքէն. երկիւղ մ' ունենար թշնամեացդ ձեռքը իյնալու. ես պաշտպան ու թիկունք եմ քեզի »:

Եւ հազիւ թէ խօսքս լմնցուցի ու կերպարանքը նայեցայ որ հանդարտած խոժոռ դիմք ինձի կը նայէր, այսպէս իմաստափրեցի իր պատասխանը:

— « ինձի հանդիստ կը խոստանաս, ինձի ապահովութիւն. իմ ազատութիւնս ինձի դարձուր. այն գանձը ինձի բաւական է. բիւր բարեաց հետ չեմ փոխեր. քեզի հանդիստը, քեզի պահէ անյագ վայելքը. բայց միայն ազատութիւնս ինձի դարձուր. թող սովարեկ տանջուիմ, քաղցրագոյն է քան զպարարտ ստրկութիւնը. վտանգեալ մեռնիմ, բայց ազատ ինքնիշխանութեանս մէջ »:

Ասանկ արդար ձայնի մը թերես իրաւունք ընէի եթէ մասնաւոր ախորժելի հետաքրքրութեան մը խայթը՝ արդարութեան մը զգացմունքը չխաւարեցներ: — « Անիրաւութիւնը, ըսի մըտքովս, ողորմելի էակի մը կ'ընեմ, որ արհամարհ սեպուած է և վնասաբեր. այս չարկքս ալ ազատութիւն մը խափանելու վրայ կայացեալ է: Միւս կողմանէ որո՞ն պիտոր բողոքէ. իրաւունքը միշտ իմս է, ըստ որում աւելի զօրաւոր » . . .

Ծսի, և առանց միտքս ուրիշ մոտածութեան զբաղեցնելու, բերի զայն սենեակս, ու գրասեղանիս պատուականագոյն տեղը իրեն սեփականեցի: Հոն պիտոր անցնէր իր սակաւատե կենաց մնացած օրերը. արդեօք ո՞րչափ ժամանակ պիտոր երկարաձգէր իր կենաց թելը: Ատոր պատասխանը ժամանակը պիտոր տար:

Ե

Զեմ գիտեր ինչպէս յանկարծակի ինքինկոս երազոց աշխարհքը գտայ. և երբ աչուըներս սենեակս բացի, լոռութիւնը տիրած էր չորս դիս. միայն դրաէն թոշնոց զուարթ ձայները կը լսէի: Միաքս սարդը ինկաւ ու հետաքրքրութեամբ մօտեցայ տեսնելու թէ ինչ կ'ընէ: Խեղճը խոռվեալ գիշեր մը անցուցեր էր, ինչպէս գուշակել կուտար ինձի գերութեան առջի ժամանակին կրած տագնապը. յետ ամեն դին զլուխը զարնելէն, հասկցեր էր որ ազատութիւնը վերցուած էր իրմէն. ուստի և իբր յուսահատ մէկդի քաշուած հանդարտած էր՝ ամփոփ թաթիկներով: Շարժեցի՝ որ կերպարանքը տեսնեմ. ելաւ, սկսաւ մեծաքայլ արշաւել, նորէն փախուստ մը փնտուելով:

Գլուխը կը փնտուէի. դժուարին խընդիր: Այս էակներս միջատաց չեն նմանիր որ ըսես, ահա զլուխը, ահա լանջքը և ահա որովայնը: Բոլոր բոլոր երկումասն կը բաժնուի իրենց մարմինը. մէկը լանջք կամ զլուխ ըսէ, միւսը որովայն, որ է մեծագոյն մասն մարմնոյն: Բայց ոչ թէ ամեննին զլուխ չունին, այլ այնպէս միացած է կրծոց հետ, որ կարելի չէ դրաէն մէկ հայեցուածքով ըսել, ահա այս է այն կէտը որ զլուխը լանջքէն կը բաժնէ:

Եթէ կ'ուզես զլուխը գտնալ, աչուըները գտիր. այն քեզի անսխալ առաջնորդ կ'ըլլայ:

Կը գիտէի ես ալ որ աչուըները գրտնեմ. դժուարին բան. այն սեադէմ էակին վրայ քանի մը սե կէտեր տեսնել, և այն ալ գաւաթի մը տակէն և առանց գործիքի, գիւրին բան չէր. մանաւանդ որ սարդն ալ անհանդարտ՝ տագնապեալ շարժմունքներով՝ ասդիս անդին կը տատանէր: — « Առ ժամն այս խընդիրը լաւագոյն առթի մը թողում, ըսի մողովս, և զլսաւորը հոգամ, որ է էակիս նախաճաշը »:

Անմիջապէս ճանձ մը գաւաթիկին

տակը փակեցի : Ի՞նչ սարսափի պատճառ . ամեն անգամուն որ անհանդարտ ճանձը քովին քերելով անոր կը դպչէր , խեղճ սարդը ահուդողով թաթիկները կը թօթուէր ու կողմէ կողմ՝ կը փոխաղբուէր :

Բայց յանկարծ տեսնեմ որ վախը մէկդի գնելով , ինչպէս սաստիկ կիրքէ յորդորուած , թաթիկները բացաւ , ճանկեց ճանձը , ու բերնին տանելով անողորմաբար ծծեց :

Զ

Այն ճանձին ուրիշ մը յաջորդեց , և անոր դարձեալ ուրիշ մը . և հետզետէ որսականը այնչափ շատցաւ աճեցաւ , որ որսորդը ցյագ կշտացած , հանգիստ կը փնտուէր այն տեղւոյն մէջ ուր ալ սկսեր էր վարժիլ . բայց հանգիստ զըտնալ չէր կրնար՝ ցորչափ հետը բանտուած ճանձերը կենդանի էին :

Ի՞նչ ըրաւ որ ազատի անոնց անհանդարտ բարքէն :

Սկսաւ մէկիկ մէկիկ բռնել , խածնել , մեռցնել ու մէկդի ձգել :

Երեսակացեցէք դիականց բազմութիւնը , և անոնց զզուելի երեսյթը . անշուշտ այնպիսի երեսյթ մընաև սարդի մը աչաց անտանելի է . վասն զի երբ սարդս տեսաւ որ չորս դին ճանձից դիակները պատեցին , սկսաւ թաղելու միջոցներ պատրաստել :

Ցորչափ սարդ մը ազատութեան մէջ կ'ապրի , դիւրաւ զանոնք աչքէն կը հեռացնէ . բայց գերութեան մէջ մէկ հատիկ ճար զանոնք թաղելն է : Եւ այդ բանին զբաղեցաւ բանտարկեալս :

Կը դիտէի որ աշխոյժ գործունէութեան մը հետ էր . շարունակ դիականց վրայ կ'երթար կու գար , ու թելով մը անոնց երեսյթը կ'աղօտացնէր : կամաց կամաց կ'անհետանային սպիտակատես քօղի մը տակ . մինչև վերջապէս բոլորովին ծածկուեցան մետաքսեայ յարկի մը նեղքել , որուն վրան սարդը իրը թատրոնի մը վրայ զուարթացած կը ճեմէր :

Այսպէս դստիկոն մը ձեւացաւ :

Նախ գետնայարկ մը լի դիականց մնացորդներով . յետոյ երկրորդ յարկ մը իրը սրահ բնակութեան յաղթանակողին :

Այս ընելէն ետքը , սարդը գործունէութենէն լռեց . դադարեցաւ աշխատութենէն :

Իր տարակուսեալ կերպարանքին նայելով կասկածի գացի շըլլայ թէ համբարանոցը պարպուած ըլլայ . չըլլայ թէ ուժը սպառած ըլլայ : Այս մտածութենէն յորդորեալ՝ որաականը սկսայ յաճախել :

Կարծես թէ հասկցաւ խնամոցս յօժարութիւնը և ուշագիր նայուածքով մը երախտագիտութեան ցոյց կու տար : Բայց յետոյ՝ ինչպէս թէ անօթութեան խայթէն գրգռեալ՝ յարձըկեցաւ որսին վրայ . ծծեց անխնայ . ուռեցաւ , զուարթացաւ . յետոյ մնացածներուն ճանձրութենէն ազատելու դիտմամբ անշուշտ , սպաննեց զամենը , ու սպիտակատես մետաքսեայ հիւսրի մը տակ ծածկեց :

Այսպէս մինակ կեամիք՝ մահուան դիականց վրայ կը հանգչէր : Բայց այս հանգիստը երկայն չտեսեց . տեսնեմ որ նորէն գործունէութեան մը ինկեր էր , աշխատութեամբ կը հիւսէր :

Թողուցի որ ազատ գործէ . բայց երբ երկրորդ օրը ծուեցայ որ ըրած գործողութիւնը տեսնեմ , սարդը աներեսյթ եղեր էր . Շարժեցի գաւաթիկը . նայիմ ճերմակ մաշկի մը տակէն շարժմունք մը կայ : Այն ատեն հասկըցայ եղածը :

Այս տեսակ սարդը որովհետեւ լցուէն սաստիկ կը խորշի , որպէս զի անոր խայթէն ազատ մնայ , իրեն յատուկ ապաստանաբան մը շիներ էր : Ապիտակահիւս զլանաձեւ խողովակ մը , որ առ ՚ի շեղ՝ գաւաթիկին կողերուն քովին կը բարձրանար , կրկին մնատքով . մէկը գետնայարկը կը հանէր , միւսը վերնայարկը կամ վերի զստիկոնը :

Այս մաշկային որմոց ապաւինած , սարդը՝ նուազ կը զզար լուսոյն խայթը . և իրը ծակամուտ աւազակ՝ պիւ

տոյից ժամանակ յանզգաստս կը յարձը-
կէր որսին վրայ : Այնուհետև երբ զին-
քը տեսնել կ'ուղէի հարկ էր զրդուել
որ մէջտեղը ելլէ և անձը ցուցնէ :

Դիւրին գործողութիւն :

Անօթութիւնը մայր է կ'ըսեն ճար-
տարութեան . անոր խայթին առջին
գործունէութիւնը հրաշալիք կը գործէ :

Ուստի սարդս ալ բնակարանէն դուրս
ձգողը նոյն միջոցը պիտոր ըլլար : Եր-
կայն ատեն քաղցած՝ բնակարանը սպա-
սելէն ետքը, հազիւ թէ որսին ներկայ-
ութիւնը կը զգար, իսկոյն գուրս կը
յարձըկէր . ու ջղոտ թաթերը տարա-
ծելով՝ անզգոյշ ճանճը կ'ընզգրկէր, և
անմիջապէս բոյնը կը քաշուէր անողոր-
մարար ծծելու համար :

Վիշտ կայ որ ժամանակը կը մոռցնէ .
այսպէս սարդս ալ կամաց կամաց գե-
րութեանը վարժեցաւ, և ինքզինքը
լիութեան մէջ գտնալով՝ ալ ազատու-
թիւն փնտուելու փոյթ չէր ցուցներ :
Նարծես թէ սկսաւ ճանչնալ նաև իմ

բարեկամութեան խնամքս, և մասնա-
ւոր ընտանութեան մը ցոյց տալ: Քա-
նի քանի անզամ տեսայ որ գիշերային
խաղաղութեան ժամանակ, կանթեղի
մը լոյալ մեզի միջնորդ ունենալով, իր
գաւաթիկին կողերը՝ երկու թաթիկի
վրայ ելած, սրատես աշուըները գէտ
ինձի կ'ուղղէր . և ինչպէս թէ լու-
թեան մինակութենէն ձանձրացած՝
ընկերութիւնս կը փնտոէր, լուելեայն
հետս խօսելով :

Այնպիսի ժամանակ գիրքս մէկդի
գնելով ես ալ աշուըներս անոր կը տա-
նէի, ու սրտիս մէջէն մտածութիւնս ի-
րեն կ'ուղղէի : Կար տարակուսանաց
հարցմունքներ, որոնց մէկէն պատաս-
խան կու տար, և երբեմն ալ նշանացի
կը խոստանար համբերութեամբ դիտո-
ղութեանս վարձքը հատուցանելու :

Հ. Յ. Վ. ԽՍԱՎԵՐՏԵՆՑ

Կը շարումակուի :

ԱՌԱՆՁՆՈՒԹԻՒՆ

Զըքնաղ լլճիդ առ ափամիք,
Հեռի յանմիտ մոլորութեան պարծանաց,
Քոց իմաստից վահանաւ կաս զինազգեաց .
Ի հեշտ աւուրցդ ինչ ոչ կապտէ ժամանակ .
Քոյ ջինջ էր այգ . շարժէ զնախանձ պատանւոյս
Ի զուարժ երեկ կենացդ անդոյր, մեղմ, անյոյզ :

Զոր մեք աւուրս ասեմք բարեաց,
Փայլակն է այն շողեալ ընդ ցայգ մրըրկապից .
Զիք ինչ, թէ զսէր առցես ի բաց,
Որ իմաստնոյն բերցէ կըսկիծ :
Այլ զինչ . սէր բնաւ տիոց է կից :
Քաղցը եւ յաւէժ հուրդ ի յոգւոջ եղեալ փակ,
Խուն իւր բոցով՝ վառէ ըզտապ ջերմագոյն .
Է սա հաստիչ մարդկան այն շունչ զերունակ ,
Որ շինանի սոսկ ընդ հոգւոյն :